

καὶ ἔστι παρ' αὐτῷ] Τουτέστιν, ἐν ᾧ μετὰ τὸ τῆς ἀγορασίας σύμφωνον ἔμεινε παρ' αὐτῷ. [Sch. f. II. 229.]

καὶ παραλάβῃ τὰ πράγματα] Τουτέστι, *) πράγμα τῆς κληρονομίας ἀλλότριον παραδοθῆ τῷ ἀγοραστῇ παρὰ τοῦ πεπρακτοῦ, καὶ ἐκπέση τῆς νομῆς ὁ ἀγοραστής, δύναται κινεῖν ἐπ' αὐτῷ πουβλικιανῆν. ζητεῖ βιβ. ιθ'. τίτ. ζ'. κεφ. κη'. καὶ μή σοι ἐναντιωθῆ. [Sch. g. II. 229.]

ὁ πρότερος λαβών] Τουτέστιν, εἰ μὲν παρὰ τοῦ αὐτοῦ τοῦ μὴ ὄντος δεσποτον πέπραται, δυνατωτέρος ἐστὶν ἐκείνος, ὅτινι πρότερον παρεδόθη τὸ πρᾶγμα. [Sch. h. II. 229.]

τῶν παραδοθέντων — κληρονομιαίῳ δούλῳ] Μήπω τῆς κληρονομίας ὑπείσελευθείσης¹⁾. [Sch. i. II. 229.]

ἀρμόζει τῷ κληρονόμῳ ἢ ἀγωγῇ] Ὡσανεὶ αὐτὸς ἐνεμήθη τὸ πρᾶγμα τὸ πραθέν καὶ παραδοθέν τῷ κληρονομιαίῳ δούλῳ. [Sch. k. II. 229.]

ι'. Εἴτε ἐκ τοῦ πεκουλίου ἠγόρασεν, εἴτε μή.

ια'. Οὐλπ. Εἰ δὲ τὸ ἀγορασθέν ἐξ ἐμοῦ σοι παραδοθῆ γνώμη μου, ἄρμόζει ἢ πουβλικιανή.

Ἄρμόζει καὶ περὶ χρήσεως καὶ δουλειῶν συστασῶν διὰ παραδόσεως, ἢ ἀνεξικικίας.

Τὸν²⁾ συλληφθέντα παρὰ τῷ καλῇ πίστει ἀγοραστῇ ἐκ τῆς κλοπιμαίας, διὰ τῆς πουβλικιανῆς ὁ ἀγοραστής³⁾ ἀπαιτεῖ⁴⁾, κὰν μὴ ἐνεμήθη αὐτόν. τῷ δὲ κληρονόμῳ τοῦ κλέπτου οὐχ ἄρμόζει.

Ἔσθ' ὅτε κὰν μὴ ἠγόρασα, ἀλλ' ἐδωρήθη μοι ἢ κλοπιμαία, ἔχω ἐπὶ τῷ παρ' ἐμοῦ συλληφθέντι καὶ τεχθέντι ἐξ αὐτῆς τὴν πουβλικιανήν· ἐὰν ἐν τῷ κινεῖν ἀγνοῶ μητέρα κλοπιμαίαν.

Ἐξ ὧν γὰρ αἰτιῶν ἠδυνάμην διὰ χρήσεως κτήσασθαι τὴν μητέρα, εἰ μὴ⁵⁾ κλοπιμαία ἦν, ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν διὰ χρήσεως κτῶμαι τὸν τοκετόν, ἀγνοῶν τὴν μητέρα κλοπιμαίαν.

Τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τοκετοῦ καὶ τοῦ ἐξ ἀνατομῆς τεχθέντος.

Καὶ καταπίπτοντος τοῦ ἀγορασθέντος οἴκου, ἄρμόζει περὶ τῶν προσθηκῶν αὐτοῦ ἢ πουβλικιανή. καὶ περὶ ἐκ προσχώσεως προσθηκῶν ἄρμόζει, ἐὰν ἐπ' αὐτῷ τῷ ἀγρῷ ἄρμόζει.

Καὶ περὶ τῶν ἐκπεσόντων μερῶν τοῦ ἀγορασθέντος ἀνδριάντος, καὶ τοῦ κτισθέντος οἴκου ἐν τῷ ἀγορασθέντι ἐδάφει, καὶ ἐπὶ τῷ ἐδάφει τοῦ ἀγορασθέντος καὶ καταπεσόντος οἴκου.

ἢ ἀνεξικικίας] Τυχὸν ἠέσχετό τις, ὕδραγωγίον εἶναι διὰ τῶν οἰκημάτων αὐτοῦ, ἢ τινος ἑτέρας δουλείας ἐν ἀγρῷ. [Sch. l. II. 230.]

κὰν μὴ ἐνεμήθη αὐτόν] Θέσ γὰρ, ὅτι συλλαβοῦσα παρὰ τῷ καλῇ πίστει ἀγοραστῇ, παρ' ἑτέρῳ τέτοκεν ἢ θεράπαινα. [Sch. m. II. 230.]

καὶ τοῦ ἐξ ἀνατομῆς τεχθέντος] Ἦνίκα μὴ κατὰ φύσιν ὠδίνων προσέθη τὸ βρέφος, ἀλλὰ τῆς θεραπείας ἐν τοκετῷ τελευτησούσης, καὶ ἀνατηθείσης αὐτῆς τῆς γαστρὸς, ἐκκυσθῆ τὸ βρέφος. [Sch. n. II. 230.]

ἐκ προσχώσεως προσθηκῶν] Ἡ πρόσχωσις ἐστίν, ὅπερ ὁ ποταμὸς καταβραχὺ καὶ ἀνεπισθίτως λαμβάνει ἐκ τοῦ ἀγροεῖτος, καὶ προστίθεισι τῷ ἀγρῷ τοῦ γελτονος. [Sch. o. II. 230.]

ιβ'. Παῦλ. Ἐὰν μνηστῆρ μνηστῆ δωρήσῃται δοῦλον καὶ πρὸ τοῦ κυριεθῆναι διὰ χρήσεως ὑποδέξῃται αὐτόν ἐν προίκῃ, καὶ λυθῆ ὁ γάμος, ἀποκαθίστησιν αὐτόν⁶⁾. ἔρρωται γὰρ ἢ μνηστῆρσιν δωρεά. νεμομένη

2) et res apud eum sit] Hoc est, quatenus post placitum emtionis res mansit apud eum.

3) et res acceperit] Hoc est, si res hereditaria aliena a venditore tradita sit emtori, eiusque possessionem emtor amiserit, eius nomine Publiciana agere potest. Quaere lib. 19. tit. 7. cap. 28. nec tibi videatur repugnare.

4) qui prior accepit] Hoc est, si quidem ab eodem non domino res vendita sit, potior est is, cui prius res tradita est.

5) his quae servo hereditario tradita sunt] Hereditate nondum adita.

6) heredi actio competit] Quasi ipse possidisset rem venditam et traditam servo hereditario.

X. Sive ex peculio emerit, sive non.

L. 10.

XI. Ulp. Si autem, quod a me emtum est, mea voluntate tibi traditum sit, Publiciana competit.

D. VI. 2.

L. 11. pr.

D. eod.

Competit etiam de usufructu et servitutibus per traditionem vel patientiam¹⁾ constitutis.

Conceptum apud bonae fidei emtorem ex ancilla furtiva per Publicianam emtor petit, etiamsi eum non possederit²⁾. Heredi autem furis non competit.

Interdum licet non emta a me, sed donata mihi sit ancilla furtiva, eius nomine, qui apud me conceptus et ab ea editus est, Publicianam habeo: si tempore agendi ignorem, matrem esse furtivam.

Nam ex quibus causis matrem usucapere possem, si furtiva non esset, ex iisdem causis partum usucapio, si ignorem, matrem esse furtivam.

Eadem dicenda sunt et de partu et de eo, qui caeso utero natus est³⁾.

Et si aedes emtae fuerint dirutae, eorum nomine, quae aedibus accesserunt, Publiciana competit. De his etiam, quae per alluvionem accesserunt⁴⁾, competit, si de ipso fundo competat.

Competit et de partibus statuae emtae recisis, et de aedificio in area emta extracto, et de area domus emtae et dirutae.

1) vel patientiam] Forte passus quis est, per domum suam aquaeductum esse, vel quasdam alias servitutes in fundo.

2) etiamsi eum non possederit] Pone enim, ancillam, quae apud bonae fidei emtorem conceperat, apud alium peperisse.

3) et de eo, qui caeso utero natus est] Cum partus non secundum naturam editus est, sed ancilla, dum pareret, mortua et ventre eius exsecto extractus est.

4) quae per alluvionem accesserunt] Alluvio est, quod flumen paulatim et ita, ut quis hoc non intelligat, capit ex fundo vicini, et vicini fundo adiicit.

XII. Paul. Si sponsus sponsae servum donaverit¹⁾, et antequam usucaperet, eum in dotem acceperit, et solum sit matrimonium, ipsum restituit: nam donatio inter sponsum et sponsam valet. Mu-

L. 12. pr.

D. eod.

s) Inserendum videtur ἐάν. t) Sic lego. Fabr. ὑπείσελευθείσης. u) §. 2. 3. 4. cap. 11. sunt in Syn. p. 163. quae incipit: ὁ συλληφθεὶς κ. τ. λ. v) ὁ ἀγοραστής deest in Syn. w) ἀπαιτεῖται Syn. x) Syn. pro μὴ habet καί. In marg. εἰ κλοπιμαία μὴ ἦν. y) Hactenus cap. 12. est in Syn. p. 269.

ὄν ἔχει παραγραφὴν, καὶ ἐκπεσοῦσα τὴν πουβλικιανὴν κατ' ἐξωτικῶν καὶ τοῦ δωρησαμένου.

L. 12. Ἀρμόζει τῷ καθ' ὁμάδα δι' ἀποκαταστάσεως ἀξιώ-
§. 1. 2. 3. θέντι λαβεῖν τι, κὰν τῆς νομῆς οὐκ ἐπέλαβετο. καὶ
D. VI. 2. ἐπὶ τῶν ἐμφυτευτικῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν μὴ δυνα-
μένων διὰ χρῆσεως κυριευθῆναι. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγο-
ρασθέντος καλῆ πίστει παρὰ μὴ δεσπότου ἐνοικικοῦ
οικήματος.

§. 4. Οὐδ' ἢ μὴ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου κεκωλυμένων ἐκ-
ποιεῖσθαι ἀρμόζει.

§. 5. 6. 7. Καὶ ἐπὶ νηπιῶ, μῆπω ἐνιαυτὸν πληρώσαντι, καὶ
ἐπὶ μέρει πράγματός, καὶ τῷ ἀκαριαίως νεμηθέντι.

δωρήσεται δοῦλον] Ἐνταῦθα ὁ μνηστῆρ ἀλλότριον
δοῦλον ἐδωρησάτο μνηστῆ. [Sch. p. II. 230.]

ἀρμόζει] Τουτέστιν ἡ ἀγωγή. ὑπόθου δὲ τὸ πράγμα
ἀλλότριον. [Sch. q. II. 230.]

κεκωλυμένων ἐκποιεῖσθαι] Ὡς τὰ ἱερά, ὡς οἱ
τάφοι, ὡς τὰ ἀκίνητα τῶν ἐκκλησιῶν πράγματα. [Sch. r.
II. 230.]

μῆπω ἐνιαυτὸν πληρώσαντι] Ἦτοι δούλω μὴ ἐνιαυ-
σιαίω διαπραθέντι. [Sch. s. II. 230.]

καὶ ἐπὶ μέρει πράγματός] Ἦτοι πράγματός ἀλ-
λοτριῶν ἀγορασθέντος, δυνατὸν ὁ ἀγοραστὴς μέρος διεκδικεῖν.
[Sch. t. II. 230.]

L. 13. γ'. Γαι. Ἐξ οἷας δήποτε αἰτίας εὐλόγου προ-
D. eod. πορισμοῦ εἰ λαβόντες πράγμα ἐκπέσωμεν αὐτοῦ, χάρα
τῆ πουβλικιανῆ^{α)}.

§. 1. Εἰ καὶ δικαία ἐστὶν ἡ νομὴ τοῦ λαβόντος ἐνέχυ-
ρον, ἢ κατὰ παράκλησιν, ὅμως οὐκ ἔχει τὴν πουβλι-
κιανήν· οὐ γὰρ ψυχῆ δεσπότου νέμεται.

§. 2. Ὁ ἀγοράζων ἀπὸ τοῦ ἀνήβου δεικνύειν ὀφείλει,
συναινέσει τοῦ ἐπιτρόπου νομίμως ἠγορακέναι. καὶ ὁ
κατὰ ἀπάτην δὲ συναινέσει πλαστοῦ ἐπιτρόπου ἀγο-
ράζων, καλῆ πίστει ἀγοράζει.

L. 14. ιδ'. Ἐὰν ἐπιτροπῆ σου πωλήσῃ μοι πράγμα σὸν
D. eod. ὁ προκουράτωρ σου, καὶ διαμαρτύρη αὐτόν, μὴ παρα-
δοῦναί μοι, καλῶς παραδίδωσι, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἔχω
καὶ νεμόμενος καὶ ἐνάγων. εἰ δὲ κατὰ ἄγνοιαν μὴ
παραγραφώμενός σε παράσχῃ σοι τὸ πράγμα, κινῶ
τὴν ἐπὶ πράσει ἀγωγὴν κατὰ τοῦ προκουράτωρος. καὶ
εἰ τι παράσχῃ μοι, ἀπαιτεῖ σε διὰ τῆς ἀντεναυγῆς
ἐπὶ τῆ τῆς προτροπῆς σου ἀγωγῆ.

L. 15. ιε'. Πομπων. Ὁ φηγός μου δοῦλος ἐν ἀλλότριον
D. eod. ἀγοράσῃ, ἔχω τὴν πουβλικιανήν, εἰ καὶ τῆς νομῆς
τοῦ παραδοθέντος αὐτῷ σωματικῶς οὐκ ἐπελαβόμεν
δι' αὐτοῦ.

L. 16. ις'. Ἡ παραγραφὴ τῆς νομίμου δεσποτείας ἀντι-
D. eod. κείται τῆ πουβλικιανῆ.

ἀντίκειται τῆ πουβλικιανῆ] Ὁ γὰρ ἀληθὴς δε-
σπότης ἐναγόμενος δυνατὸν ἀντιθέσθαι παραγραφὴν τὴν λέγου-
σαν, ἀλλ' εἰ μὴ δεσπότης εἰμί. ὑπέξελε δὲ τοῦ προλαβόντος
α'. τίτ. τὸ ν'. κεφάλαιον. [Sch. u. II. 230.]

L. 17. ιζ'. Νερατ. Ἡ πουβλικιανὴ οὐκ ἀποκλείει με τῆς
D. eod. δεσποτείας τοῦ πράγματός μου.

lier igitur possidens habet exceptionem, et si pos-
sessionem amiserit, Publicianam adversus extraneum
et donatorem.

Competit²⁾ ei, cui per fideicommissum restitui
iussa est hereditas, etiamsi possessionem non appre-
henderit. Et in praediis emphyteuticariis et aliis,
quae usucapi non possunt. Et in insula superficiaria
a non domino bona fide emta.

Non etiam de his, quae lege alienari prohiben-
tur³⁾, competit.

Et de infante, qui nondum annum implevit⁴⁾,
et de parte rei⁵⁾, et ei, qui momento possedit,
competit.

1) servum donaverit] Hic sponsus alienum ser-
vum sponsae donaverat.

2) competit] Hoc est, haec actio. Finge autem,
rem alienam esse.

3) alienari prohibentur] Ut sunt res sacrae,
sepulcra, res ecclesiarum immobiles.

4) qui nondum annum implevit] Id est, servo
nondum anniculo vendito.

5) et de parte rei] Id est, re aliena emta, emtor
partem petere potest.

XIII. Gai. Ex quacunque iusta causa acquirendi
rem nacti fuerimus, si eius possessionem amiserimus,
locus est Publicianae.

Licet iusta possessio sit eius, qui pignori acce-
pit, vel precario, tamen Publicianam non habet:
non enim animo domini possidet.

Qui a pupillo emit, probare debet, consensu tu-
toris legitime se emisse. Et qui deceptus consensu
falsi tutoris emit, bona fide emit.

XIV. Si mandatu tuo rem tuam procurator tuus
mihi vendiderit, et denuntiaveris ei, ne mihi trade-
ret, recte tradit, et tutus sum, sive possideam, sive
petam. Si vero per ignorantiam non obiecta tibi
exceptione rem tibi reddidi, agam ex emto adversus
procuratorem. Et si quid mihi praestiterit, contrario
iudicio mandati a te petet.

XV. Pompon. Si servus meus fugitivus rem alie-
nam emerit, Publicianam habeo, licet possessionem
rei ei traditae corporaliter per eum nactus non sim.

XVI. Exceptio iusti dominii obiicitur Publicia-
nae¹⁾.

1) obiicitur Publicianae] Verus enim domi-
nus, si conveniatur, exceptionem opponere potest ita
conceptam: at si non dominus sim. Excipe autem
tituli praecedentis I. cap. 50.

XVII. Nerat. Publiciana non excludit me domi-
nio rei meae.

α) Sententiam §. 4. L. 12. refert et Sch. g. ad Basil. XXIX. 6. cap. 16. Fabr. T. IV. p. 726. his verbis. ἔγνωσ δὲ
καὶ διγ. ιβ'. τοῦ β'. τίτλ. τοῦ ε'. βιβ. ὅτι ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου κεκωλυμένων ἐκποιεῖσθαι οὐκ ἀρμόζει ἡ πουβλικιανή.
α) Hactenus cap. 13. exhibetur in Syn. p. 446.

ΤΙΤΛΟΣ Γ'.

Περὶ ἀπαιτουμένου ἀγροῦ συντελεστοῦ.

α'. Παῦλ. Οἱ διηλεκτῶς μισθοῦμενοι παρὰ πόλεως ἀγροί, ὥστε μὴ ἀφαιρεθῆναι παρὰ τῶν λαβόντων, ἢ τῶν ὑπεικόντων τὸν τόπον αὐτῶν, ἐφ' ὅσον τὸ τέλος δίδεται, ἐμφυτευτικοὶ καλοῦνται.

Καὶ ἔχουσιν οἱ λαβόντες αὐτοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἀγωγὴν κατὰ παντὸς νομέως καὶ τῆς πόλεως, κἂν εἰ μὴ δεσπύζωσιν.

β'. Οὐλπ. Ἐὰν μέντοι τὸ τέλος καταβάλλωσιν.

γ'. Παῦλ. Ὡσαύτως καὶ οἱ λαβόντες πρόσκαιρον, καὶ οὐκ ἐπληρώθη ὁ χρόνος τοῦ μισθώσεως.

ΤΙΤΛΟΣ Δ'.

Περὶ παραστάσεως ἤγουν ἐπιδείξεως πραγμάτων.

α'. Οὐλπ. Διὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς τοῖς πράγμασι ἀγωγὴν μάλιστα χρειώδης ἐστὶν ἡ παραστατικὴ αὐτῶν ἀγωγή.

β'. Παῦλ. Παραστήσαι ἐστὶν ἀγαγεῖν δημοσίᾳ^{c)}, ἐφ' ᾧ σχεῖν ἐξέρεϊαν τὸν βουλόμενον ἐναγαγεῖν.

παραστήσαι ἐστὶν] Παραστήσαι ἐστὶ τὸ φανερώσαι τὸ πρᾶγμα. [Sch. a. II. 242.]

γ'. Οὐλπ. Ὁ ἐνάγων ὀφείλει τὰ γνωρίσματα λέγειν τοῦ πράγματος.

Οὐκ ὀφείλει δὲ δεικνύνειν ἑαυτὸν δεσπότην· εἰσὶ γὰρ εἰλόγοι πολλαὶ αἰτίαι τοῦ κινεῖσθαι τὴν παραστατικὴν τῶν πραγμάτων ἀγωγὴν.

δ) μὴ πειθαρχῶν ἐναγόμενος ὑπόκειται τῷ ἐν δίκῳ ὄρκῳ μετὰ τῆς^{e)} προθεσμίας^{f)}.

Η) παραστατικὴ τῶν πραγμάτων ἀγωγή ἀρμόζει τοῖς ἔχουσι τὴν ἐπὶ τῷ^{h)} πράγματι ἀγωγὴν καὶ τὴν τῆς ἀσφαλείας, καὶ τῷ ἔχοντι χρῆσιν, καὶ τῷ ἔχοντι παραγγελίαν κριτοῦ, ἢ ἐπιλογὴν, ἢ νοξάλιαν ἐπὶ τῷ παραστήσαιⁱ⁾ τὴν φασίλιαν· ἴσως γὰρ ἀγνοεῖ τὸν ἀμαρτήσαντα δοῦλον, ἢ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Πλὴν^{k)} τοῦ κληρονόμου, διαθήκην, ἢ κωδικέλλον, ἢ ἐτέραν τελευταίαν βούλησιν οὐδεὶς ἀπαιτεῖ διὰ τῆς παραστατικῆς τῶν πραγμάτων ἀγωγῆς, ἀλλὰ διὰ παραγγελιῶν δικαστῶν.

Ἀρμόζει δὲ καὶ οἷς διαφέρει, κἂν μὴ αὐτῶν ἐστὶ τὸ πρᾶγμα,

Μήτε τὴν ἐπ' αὐτῷ ἀγωγὴν ἔχουσιν, ὡς ἐνθα ληγατευθῆ μοι δοῦλος, ὃν Πέτρος ἐπιλέξεται^{l)}· κινῶ γὰρ ἐπὶ τῷ παραστήναι, ἵνα Πέτρος^{m)} ἐπιλέξεται.

Οὐ πῦς δέ, ᾧ τινι διαφέρει, ἀλλ' ᾧ τινι διαφέρει δικαίως, κινεῖⁿ⁾· ἐὰν γὰρ ἐνάγωμαι τῇ παραστατικῇ τῶν πραγμάτων ἀγωγῇ, οὐ καλῶς αὐτὴν κινῶ, εἰ καὶ διαφέρει μοι, καθὼς ἐνάγωμαι· οὔτε ὁ δόλος πανσόμει-

TITULUS III.

De agro vectigali petendo.

I. Paul. Agri, qui a civitate in perpetuum locantur hac lege, ut non auferantur his, qui eos acceperunt, vel his, qui in eorum locum subeunt, quamdiu vectigal pendetur, emphyteuticarii vocantur.

L. 1. pr.
D. VI. 3.

Et qui eos acceperunt, eorum nomine actionem habent adversus quemvis possessorem et ipsam civitatem, quamvis domini non fiant.

§. 1.

II. Ulp. Si tamen vectigal solvant.

L. 2.
D. eod.

III. Paul. Eodem modo etiam hi, qui ad tempus acceperunt, si tempus conductionis non impletum sit.

L. 3.
D. eod.

TITULUS IV.

De rebus exhibendis sive ostendendis.

I. Ulp. Propter in rem actionem maxime actio ad exhibendum necessaria est.

L. 1.
D. X. 4.

II. Paul. Exhibere est¹⁾ in publicum producere, ut ei, qui velit, agendi copia sit.

L. 2.
D. eod.

1) exhibere est] Exhibere est, rem in publicum proferre.

III. Ulp. Actor argumenta rei dicere debet.

L. 3. pr.
D. eod.

Non debet¹⁾ autem se dominum ostendere: sunt enim multae iustae causae ad exhibendum agendi.

§. 1.

Reus, qui non obtemperat²⁾, subiicitur iurirando in litem cum taxatione.

§. 2.

Ad exhibendum actio competit eis, qui in rem actionem habent, et Servianam, et ei, qui usumfructum, aut interdictum habet, vel optionem, vel qui noxalem, ut exhibeatur familia: fortasse enim servum noxium non novit, aut nomen eius.

§. 3—7.

Extra heredem, testamentum, vel codicillos, vel aliam supremam voluntatem nemo actione ad exhibendum petit, sed interdictis.

§. 8.

Competit et iis, quorum interest, etsi eorum res non sit,

§. 9.

Nec vindicationem habeant, veluti si servus mihi legatus sit, quem Petrus sit optaturus: ago enim ad exhibendum, ut Petrus optet.

§. 10.

Non omnis autem, cuius interest, sed is, cuius ex iusta causa interest, agit: si enim mecum actum fuerit ad exhibendum, ego non recte ago, quamvis mea intersit, quatenus convenior: neque qui dolo

§. 11.

6) Cap. 2. est in Syn. p. 168. c) Syn. ἀγωγή δημοσία. Leuncl. in marg. ἀγαγεῖν δημοσίᾳ. d) §. 2. cap. 3. est in Syn. p. 62. et in Sch. e. ad Basil. XXII. 6. cap. 2. Fabr. T. III. p. 210. e) τῆς in Syn. deest utroque loco. f) Schol. habet μετὰ ταξάδιανος. g) §. 3—7. sunt in Syn. p. 168. h) τῷ deest in Syn. i) Syn. παραστήναι. k) §. 8. 9. 10. et initium §. 11. sunt in Syn. p. 168. sq. l) Syn. ἐπιλέξεται. m) Πέτρος deest in Syn. n) Hactenus Syn. p. 169. §. 11. exhibit.

νος νέμεσθαι, ὅστις οὔτε ἐπὶ τῷ πράγματι ἀγωγὴν ἔχει, οὔτε παραγγελίαν δικαστοῦ, οὔτε ὁ ἄραξ, οὔτε ὁ κλέπτης.

L. 3. §. 12. Δύναται πολλοὶ κινεῖν τὴν παραστατικὴν τῶν πραγμάτων ἀγωγὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος· ἴσως ὁ μὲν γὰρ λέγει δεσποτείαν ἔχειν, ὁ δὲ χρῆσιν, ὁ δὲ ἐνέχυρον, ὁ δὲ νομῆν.

§. 13. Ἐὰν εὐλόγως ὁ νομὸς παραγράφηται, ἀπολύεται. εἰ δὲ ἀμαυρῶ ἐστίν, ἢ μακροτέρας χρόνους ζητήσεως ἢ παραγραφῆς, ψηφίζεται, αὐτὴν μὲν ὑπερτεθεῖναι εἰς τὴν κυρίαν ἀγωγὴν, παραστήναι δὲ τὸ πρᾶγμα. τινὰς δὲ παραγραφὰς αὐτὸς ζητεῖ πάντως· οἷον τὴν τοῦ συμφώνου, τὴν τοῦ δόλου, τὴν τοῦ ὕρκου καὶ τὴν ἀπὸ ψήφου δικαστοῦ.

§. 14. Ἐνθα μὴ δύναται κινεῖσθαι ἡ παραστατικὴ τῶν πραγμάτων ἀγωγὴ, ἔσθ' ὅτε ἱμφάκτουμ κινεῖται· ἐὰν γὰρ ὁ δούλος τῆς γυναικὸς μου γράνη τοὺς λογισμοὺς μου, καὶ ἔχεις αὐτούς, εἰ μὲν ἐμός ἐστίν ὁ χάρτης, ἔχω καὶ ἐπὶ τῇ διεδικήσει καὶ ἐπὶ τῇ παραστάσει αὐτοῦ ἀγωγὴν· εἰ δὲ ἀλλοτριὸς ἐστίν ὁ χάρτης, οὐδέτερον αὐτῶν ἔχω, ἀλλὰ τὴν ἱμφάκτουμ.

§. 15. Ὁ^ο) πολιτικῶς καὶ ὁ φυσικῶς νεμόμενος ἐνάγεται τῇ παραστατικῇ τοῦ πράγματος^{ρ)} ἀγωγῇ^{ρ)}. ὅθεν καὶ ὁ λαβίων εἰς ἐνέχυρον τὸ πρᾶγμα.

οὐκ ὀφείλει· Οὐ κινεῖ γὰρ μόνος ὁ δεσπότης, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι. [Sch. b. II. 243.]

ὁ μὴ πειθαρχῶν ἐναγόμενος] Τουτέστι, κληθεὶς ἐν δικαστηρίῳ, καὶ μὴ πειθαρχήσας. [Sch. c. II. 243.]

L. 4. δ'. γ) Πομπων. Ἡ παραθήκην, ἢ ἐν χρήσει, ἢ D. eod. μισθώσει ἐνάγεται.

L. 5. pr. ε'. Οὐλλ. Ἐὰν τις ἐπὶ τῷ μεταγαγεῖν φορτία μισθωσάμενος, ἀπόθῃται αὐτὰ ἐν ὄριῳ, αὐτὸς καὶ ὁ κληρονόμος αὐτοῦ ἐνάγονται^{ς)} τῇ παραστάσει αὐτῶν· αὐτοὶ γὰρ αὐτὰ δοκοῦσιν ὡς ἐνέχυρον νέμεσθαι. εἰ δὲ μὴ ἐστὶ κληρονόμος, ἐνάγεται ὁ ὀρειάριος· πῶς γὰρ ἔχων ἐν χεῖρῃ παραστήσαι ἐνάγεται τῇ παραστατικῇ ἀγωγῇ.

§. 1. Καὶ ὁ δανειστὴς καὶ ὁ ληγατῆριος πεμφθέντες εἰς νομὴν ἐνάγονται τῇ παραστατικῇ ἀγωγῇ, ἵνα νέμηται μὲν ὁ ἐνάγων, καὶ αὐτοῖς δὲ φυλαχθῇ ἢ νομὴ τοῦ ἐνεχύρου. καὶ ὁ χρῆσιν ἔχων ἐνάγεται, ὡστε τὸν ἐνάγοντα νέμεσθαι, καὶ αὐτὸν καρπίζεσθαι.

§. 2. Ὁ ἀγοραστὴς νεμόμενος τὰ ἀποσπώμενα καὶ τὰ τεμνόμενα ἐκ τῶν ἀγρῶν, μὴ ἀποκαθιστῶν αὐτὰ, ἢ δόλω πανσάμενος τῆς νομῆς, ἐνάγεται τῇ παραστατικῇ ἀγωγῇ, καὶ ὑπόκειται τῷ ἐνδίκῳ ὄρκῳ.

§. 3. Διὰ τῆς παραστατικῆς ἀγωγῆς τὴν κόπρον, ἣν συνήγαγες ἐν τῇ αὐλῇ μου, λαμβάνεις, μὴ ἔχων ἄδειαν μέρος εἶσαι.

§. 4. 5. Εἰ δὲ καὶ ἡ τοῦ ποταμοῦ βία τὴν σχεδίαν μου εἰς τὸν ἀγρὸν σου καταγάγῃ, κινῶ τὴν παραστατικὴν ἀγωγὴν, ἀσφαλιζόμενός σε καὶ περὶ τῆς παρελθούσης καὶ τῆς μελλούσης ζημίας. καὶ ἐὰν ἀπὸ συμπτώματος πέση τι εἰς τὴν αὐλὴν σου, ἐνάγῃ τῇ παραστατικῇ, καὶ μὴ νέμη.

§. 6. Εἰ^{ς)} καὶ νέμεται τις, οὐ μὴν δύναται παραστήσαι, οὐκ ἐνάγεται τῇ παραστατικῇ ἀγωγῇ· ὡς ἐπὶ τοῦ φρυγῶδος. δίδωσι δὲ ὁ δεσπότης ἀσφάλειαν, ὡς ὅταν

desiit possidere, qui neque in rem actionem habet, neque interdictum, neque raptor, neque fur.

Multi ad exhibendum agere eiusdem rei nomine possunt: fortasse enim alius dicit, se dominium habere, alius usumfructum, alius pignus, alius possessionem.

Si possessor iuste excipiat, absolvitur. Si vero exceptio obscura sit, vel altiore quaestione indigeat, iubet, eam quidem in directum iudicium differri, rem autem exhiberi. Quasdam autem exceptiones ipse utique inquirat: veluti pacti conventi, doli, iurisiurandi et rei iudicatae.

Cum ad exhibendum agi non potest, interdum in factum agitur: si enim servus uxoris meae rationes meas conscripserit, et tu eas habeas, si quidem mea charta sit, et vindicationem et ad exhibendum actionem habeo: sin autem charta aliena sit, neutram earum actionum habeo, sed in factum actionem.

Qui civiliter et qui naturaliter possidet, ad exhibendum actione convenitur: ideoque et is, qui pignori rem accepit.

1) non debet] Non solum enim dominus agit, sed etiam alii.

2) reus, qui non obtemperat] Id est, qui in ius vocatus est et non paruit.

IV. Pompon. Vel apud quem deposita, vel cui commodata, vel locata res est, convenitur.

V. Ulp. Si quis merces transvehendas conduxerit et in horreo eas reposuerit, cum ipso et cum herede eius ad exhibendum agi potest: ipsi enim eas quasi pignus videntur possidere. Sed si nemo heres sit, horrearius convenitur: quisquis enim facultatem exhibendi habet, ad exhibendum actione convenitur.

Etiam creditor et legatarius in possessionem missi ad exhibendum conveniuntur, ut actor quidem possideat, ipsis autem possessio pignoris servetur. Et qui usumfructum habet, convenitur, ut actor possideat, et ipse utatur fruatur.

Emtor, qui ruta¹⁾ caesa²⁾ fundorum possidet, nec ea restituit, vel dolo ea possidere desiit, ad exhibendum convenitur, et iuriiurando in litem subicitur.

Per actionem ad exhibendum stercus, quod in aream meam conguessisti, consequeris, non habens facultatem, partem relinquendi.

Sed et si vis fluminis ratem meam in agrum tuum detulerit, agam ad exhibendum, cavens tibi tam de praeterito, quam de futuro damno. Et si de ruina aliquid in aream tuam deciderit, ad exhibendum conveniris, licet non possideas.

Licet quis possideat, si tamen exhibere non possit, ad exhibendum non convenitur: ut in servo fugitivo. Cavet autem dominus de exhibendo eo, cum

ο) §. 15. est in Syn. p. 169. et in Schol. I. ad Basil. XLII. I: cap. 36. Fabr. T. V. p. 631. ρ) Syn. τῶν πραγμάτων. ρ) Schol. habet τῇ ἀδ ἐξιβένδουμ. Reliqua huius §. in Scholio desunt. r) Cap. 4. est in Syn. p. 169. s) Videtur deesse ἐπί. t) §. 6. cap. 5. est in Syn. p. 169.

δυναθῆ, παρίστησιν αὐτόν. τὸ αὐτό, κὰν μὴ ἔστι φρυγὰς, ἐπετρόπη δὲ παρὰ τοῦ δεσπότου διάγειν, ἔνθα θάλει, ἢ ἐπὶ ξένης ἐπέμφθη, ἢ εἰς τὰ χωρία αὐτοῦ· χώρα γὰρ τῆ ἀσφαλεία.

τὰ ἀποσπώμενα] Τουτέστι, ψάμμος, κριτάριον, ἥτοι λεπτόγειον καὶ τὰ ὅμοια. [Sch. d. II. 243.]

τὰ τεμνόμενα] Οἶον, δενδροκάρβωνες, καὶ τὰ ὅμοια. [Sch. e. II. 243.]

ἐπετρόπη] Τυχὸν κατὰ ἐντολὴν ἢ προτροπὴν μου. [Sch. f. II. 243.]

ζ'. Παῦλ. Ἐπὶ τῷ ἐμβεβλημένῳ λίθῳ δακτυλίῳ ἀλλοτρίῳ, ἢ ζωδίῳ κανδηλάβρῳ οὐ κινεῖται ἢ ἐκδικουῖσα, ἀλλὰ παραστατικῆ ἀγωγῆ ἐπὶ τῷ χωρισθῆναι. ἕτερόν ἐστιν ἐπὶ τῶν κτισμάτων· οὐ γὰρ ἡ παραστατικῆ, ἀλλ' ἡ περὶ τῶν διὰ πυρὸς ἠνωμένων ἀγωγῆ εἰς τὸ διπλοῦν κινεῖται.

ζ'. Οὐλπ. Τῆ τοῦ ξύλου προσηγορία πᾶσα ἕλη κτίσματος περιέχεται. εἰ δὲ τὸν τροχὸν μου ἐμβάλης τῆ ἀμάξης σου, ἐνάγη τῆ παραστατικῆ ἀγωγῆ, εἰ καὶ μὴ νέμη πολιτικῶς. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ σανίδος ἐμβαλλομένης ἄρμαρῳ, ἢ πλοίῳ, ἢ ὠτίου σκύφῳ, καὶ ἐμβλημάτων φιάλῃ, καὶ πορφύρας ἐσθῆτι, καὶ χειρὸς ἀνδριάντι.

Καὶ πόλις ἐνάγεται τῆ παραστατικῆ ἀγωγῆ· ἐπειδὴ καὶ νέμεται καὶ διὰ χρήσεως κυριεύει. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ σωματείου καὶ συστήματος.

Εἰ καὶ ἐν τῆ προκατάρξει μὴ νέμεται ὁ ἐναγόμενος, πρὸ ψήφου δὲ νεμηθῆ, καὶ μὴ ἀποκαθίστησι, καταδικάζεται.

Ὁ ἐν τῆ προκατάρξει νεμόμενος καὶ ἀδόλως πανσάμενος νέμεσθαι, ἐλευθεροῦται.

Ὁ ἐν τῆ προκατάρξει νεμόμενος καὶ μετὰ ταῦτα πανσάμενος τῆς νομῆς, εἰ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἢ καὶ ἄλλης ἄρξεται νέμεσθαι, εἰ μὴ ἀποκαθίστησι, καταδικάζεται.

Ὁ ἐνάγων ὀφείλει δεικνύειν, διαφέρειν ἑαυτῷ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἐν προκατάρξει, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψήφου.

τῆ τοῦ ξύλου προσηγορία] Ζῆτει τοῦ βιβ. β'. τιτ. β'. κεφ. ξβ'. [Sch. g. II. 243.]

η'. Ἰουλ. Ἐὰν ὁ ἐναχθεὶς μὴ νέμηται, μήτε δόλω ἐπαύσατο νέμεσθαι, καὶ τελευτήσῃ μὲν, ὁ δὲ κληρονόμος αὐτοῦ νέμηται, ἀναγκάζεται παραστήσαι· εἰ γὰρ τὴν περὶ τοῦ πράγματος ἀγωγὴν κινήσῃ, καὶ ὁ κληρονόμος τοῦ τελευτήσαντος ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἄρξεται νέμεσθαι, ἀναγκάζεται ἀποκαταστήσαι.

θ'. Οὐλπ. Ἐὰν τις τὸν δοῦλον, ὃν ἐνέμετο, φρονεῖσῃ, ἢ μεταγάγῃ πρὸς ἄλλον, ἢ διαφθεῖρῃ, ἐνάγεται ὡς δόλω πανσάμενος νέμεσθαι. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ οἴνου, ἢ ἐλαίου, ἢ τινος ἄλλου σκορπισθέντος ἢ ἐκχυθέντος.

Εἰ μὲν φαίνεται ὁ πεσὼν καρπὸς εἰς τὸν σὸν ἀγρὸν ἐκ τῶν δένδρων μου, ἔχω τὴν παραστατικὴν ἀγωγὴν, καὶ τὴν ἐκ νόμου παραγγελίαν τὴν περὶ ἐκλογῆς βαλάνου, ἐφ' ᾧ συναγαγεῖν τὸν καρπὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, διδοὺς τὴν περὶ τοῦ μὴ βλάψαι ἀσφάλειαν. εἰ δὲ καὶ δόλω κατεβόσκησας αὐτόν, χώρα τῆ παραστατικῆ ἀγωγῆ. εἰ δὲ καὶ ἕλην μου κατενεχθείσασιν εἰς τὸν ἀγρὸν σου κωλύσεις με λαβεῖν, χώρα τῆ παραστατικῆ ἀγωγῆ.

potuerit. Idem est, etsi non sit in fuga, dominus autem ei permiserit³), morari, ubi velit, vel peregre eum miserit, vel in agros suos: cautioni enim locus est.

1) ruta] Hoc est, arena, creta et similia.

2) caesa] Veluti lignei carbones et similia.

3) permiserit] Forte mandatu meo.

VI. Paul. In gemma inclusa annulo alieno, vel sigillo candelabro, vindicationi locus non est, sed ad exhibendum actioni, ut separetur. Aliud est in aedificiis: non enim ad exhibendum actio, sed de tigno iuncto actio in duplum instituitur.

L. 6.
D. X. 4.

VII. Ulp. Tigni appellatione¹) omnis materia aedificandi continetur. Sed si rotam meam vehiculo tuo imposueris, ad exhibendum tecum agitur, quamvis civiliter non possideas. Idem erit et si armario vel navi tabulam, vel ansam scypho iunxeris, et emblemata phialae, et purpuram vestimento, et manum statuae.

L. 7. pr.
§. 1. 2.
D. eod.

Etiam civitas ad exhibendum convenitur: quia et possidet et usucapit. Idem est et in corpore et collegio.

§. 3.

Quamvis litis contestatae tempore reus non possideat, si tamen ante sententiam possideat et non restituat, condemnatur.

§. 4.

Qui litis contestatae tempore possidet, et sine dolo possidere desiit, liberatur.

§. 5.

Qui litis contestatae tempore possidet, posteaque possidere desiit, si ex eadem causa vel etiam alia possidere coeperit, nisi restituat, condemnatur.

§. 6.

Actor probare debet, sua interesse, rem restitui, et tempore litis contestatae et tempore rei iudicatae.

§. 7.

1) tigni appellatione] Quaere libri 2. tit. 2. cap. 62.

VIII. Iulian. Si is, quocum actum est, neque possideat, neque dolo desierit possidere, isque decesserit, heres autem eius possideat, exhibere cogitur: nam si rem vindicavero, et heres defuncti ex eadem causa possidere coeperit, restituere cogitur.

L. 8.
D. eod.

IX. Ulp. Si quis servum, quem possidebat, occiderit, vel ad alium transtulerit, vel corruerit, convenitur, quasi dolo desierit possidere. Idem est et in vino, vel oleo, vel quo alio fracto vel effuso.

L. 9. pr.
D. eod.

Si quidem glans, quae ex arboribus meis in fundum tuum decidit, extet, habeo ad exhibendum actionem, et interdictum de glande legenda, ut tertio quoque die fructum colligere liceat, si damni infecti cavero. Sed et si dolo tuo pecus tuum glandem depaverit, locus actioni ad exhibendum est. Sed et si materiam meam in agrum tuum delatam auferre me prohibueris, locus est actioni ad exhibendum.

§. 1.

- L. 9. Ὁ κατὰ δόλον εἰς ἕτερον μεταγαγὼν τὸ πρῶγμα, ἢ μετασχηματίσας εἰς ἕτερον εἶδος, κἄν παραστήσῃ αὐτό, ἐνάγεται ὡς δόλῳ πανσάμενος τῆς νομῆς· τῇ γὰρ ἐναλλαγῇ τοῦ εἶδους ἢ τοῦ πράγματος σχεδὸν ἐπίστασις φθείρεται.
- §. 2. 3. D. X. 4. Ἐὰν ὑπὸ αἰρέσειν ληγατευθῇ μοι δέκα νομίματα, καὶ σοι χωρὶς αἰρέσεως ἢ χορήσις αὐτῶν, καὶ παράσχη σοι αὐτὰ χωρὶς ἀσφαλείας ὁ κληρονόμος, ἐξιούσης τῆς αἰρέσεως, ἔχω κατὰ τοῦ κληρονόμου τὴν παραστατικὴν ἀγωγὴν· εἶγε τὴν περὶ τοῦ κληράτου ἀσφάλειαν αὐτὸς οὐκ ἐπρωτότησεν. εἰ δὲ τὸ κληράτου ἀσφάλειαν ὁ κληρονόμος οὐκ ἔλαβεν ἀσφάλειαν παρὰ τοῦ τὴν χορήσιν ἔχοντος, ἐστέρηται δόλου, καὶ οὐκ ἐνάγεται τῇ παραστατικῇ ἀγωγῇ, ἀλλ' ἔχω κατὰ τοῦ τὴν χορήσιν ἔχοντος τὴν ἱμράκτουμ.
- §. 5. Παραστήσαι ἐστὶν ἐπὶ τῆς παραστατικῆς ἀγωγῆς, τὸ κατὰ μηδὲν χεῖρον τὸ πρῶγμα γινόμενον, ἢ περὶ ἢ ἐν τῇ προκατάρξει, παραστήσαι, ὥστε σχεῖν εὐχέρειαν τὸν ἐνάγοντα κινήσαι τὴν πρωτότυπον.
- §. 6. Ὅθεν ὁ μετὰ προκατάρξιν διὰ χρήσεως κυριευθὲν τὸ πρῶγμα παριστῶν καταδικάζεται· εἰ μὴ ἕρα θέλων ὡς ἄνωθεν ἐναχθῆναι, καὶ τοὺς καρποὺς πρὸς τὸν νόμον ἀποκαταστήσαι.
- §. 7. Ἀποκαθίσταται καὶ ὁ τοκετός, εἴτε ἔγκνος ἦν ἢ δούλη, εἴτε μετὰ ταῦτα συνέλαβε.
- §. 8. Καὶ πᾶν χρήσιμον τοῦ ἐνάγοντος ἐκ τοῦ μὴ παραστήναι ἢ βραδυτέρον παραστήναι ἀπολύμενον ἀποτιμᾶται, οὐ μὴν αὐτὸ τὸ πρῶγμα. τὸ δὲ χρήσιμον ἔσθ' ὅτε ἤτιόν ἐστι τοῦ πράγματος.
- ἢ τιόν ἐστι τοῦ πράγματος] Ὅρθως εἶπε τὸ χρήσιμον ἦτιον, οἱ τὸ μὲν πρῶμά ἐστιν αὐτὸ τὸ κύριον, τὸ δὲ χρήσιμον ἢ δουλεία, ἢ τοκετός, ἢ ἕτερον κέρδος· ἢ καὶ αὐτό, τὸ μὴ τὸν ἐνάγοντα χρονοτριβῆσαι τῷ δικαστηρίῳ. [Sch. h. II. 243.]
- L. 10. i. Παῦλ. Ἐὰν ληγατευθῇ μοι ἐπιλογῇ εἴσω ὀρητοῦ χρόνον, καὶ ὁ κληρονόμος ἐμποδίσας μετὰ τὸν χρόνον παραστήσῃ, καταδικάζεται· εἰ δὲ μὴ ἐνεπόδισεν^{υ)}, ἀπολύεται.
- καταδικάζεται] Καλῶς καταδικάζεται, ἐπειδὴ μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ ἠθῆντος χρόνου σβέννεται τὸ κληράτου. [Sch. i. II. 243.]
- L. 11. i. O. Ulp. Ἐὰν ἀπόληται κληρονομία ἐκ τοῦ μὴ παραστήναι τὸν δούλον, καὶ αὐτὴ ἀποτιμᾶται. ἐνθα^{υ)} ἐστὶ τὸ πρῶγμα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προκατάρξεως, ὁφείλει παρίστασθαι, καὶ φέρειν^{ω)} πρὸς τὸν δικαστὴν κινδύνῳ καὶ δαπανήμασι τοῦ ἐνάγοντος. x) τρέφει δὲ καὶ ἐνδύει αὐτὸν ὁ ἐναγόμενος, εἰ μὴ ἕρα τεχνίτης ὢν εἰώθει ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ τρέφασθαι καὶ νῦν σχολάζει. εἰ δὲ y) παρατεθῇ τῇ τάξει, ὁ ἐνάγων αὐτὸν τρέφει. εἰ δὲ ἐπίτηδες αὐτὸν εἰς ἕτερον τόπον ὁ νομεύς^{z)} μετέστησε, φέρει αὐτὸν οὐκ εἰς κινδύνῳ καὶ δαπανήμασιν, ἐνθα ἐνάγεται^{a)}. εἰ^{b)} καὶ ἀδόλως τις παύσῃται τινα μετὰ προκατάρξιν νέμεσθαι, καταδικάζεται μὴ^{c)} ἀποκαθιστῶν τὰ ὄντα παρ' αὐτοῦ.
- L. 12. pr. i. D. eod. i. β'. 4) Παῦλ. Καὶ ὁ θέλων ἐδικησῆσαι τινα εἰς ἑλευθερίαν ἢ εἰς ἐπεξουσιότητα, ἔχει τὴν παραστατικὴν ἀγωγὴν.

Qui dolo malo rem ad alium transtulit, aut in aliam formam transfiguravit, licet eam exhibeat, convenitur, quasi dolo desierit possidere: nam mutatione formae rei substantia prope interimitur.

Si sub conditione mihi decem nummi legati sint, et tibi ususfructus eorum pure, eosque heres non exacta cautione tibi praestiterit, si conditio extiterit, adversus heredem actionem ad exhibendum habeo: siquidem cautionem legati nomine ipse non exegerit. Si vero heres ignarus legati a fructuario cautionem non exegit, dolo caret, nec ad exhibendum cum eo agitur, sed adversus fructuarium in factum actionem habeo.

Exhibere est in ad exhibendum actione, rem nihilo deteriore, quam esset litis contestatae tempore, exhibere, ut actor principalis actionis instituendae facultatem habeat.

Itaque, qui post litem contestatam rem usucaptam exhibet, damnatur: nisi forte quasi de novo conveniri velit, et fructus secundum legem restituere.

Partus quoque restituitur, sive praegnans fuerit ancilla, sive postea conceperit.

Et omnis utilitas actoris non exhibendo aut tardius exhibendo amissa aestimatur, non etiam ipsa res. Utilitas autem interdum minoris est, quam res¹⁾.

1) minoris est, quam res] Recte ait, *minoris utilitas est*, quoniam res quidem est ipsum principale, utilitas autem servitus, vel partus, vel aliud lucrum: aut etiam hoc ipsum, quod actor in iudicio frustra tempus consumserit.

X. Paul. Si optio mihi intra certum tempus legata sit, et heres impediens post tempus exhibuerit, damnatur¹⁾: si vero heres non impederit, absolvitur.

1) damnatur] Recte *damnatur*, quia post tempus definitum praeterlapsum legatum extinguitur.

XI. Ulp. Si hereditas amissa sit ob hoc, quod servus non exhibeatur, ipsa quoque aestimatur. Ubi res est litis contestatae tempore, ibi exhiberi debet, et perferri ad iudicem periculo et sumtibus actoris. Pascit autem et vestit servum reus, nisi forte, cum artifex sit, artificio suo soleret se nutrire, nunc vero vacet. Si vero apud officium depositus sit, actor eum pascit. Sed si data opera in alium locum possessor cum transtulit, suo periculo ac sumtu eum eo perfert, ubi agitur. Quamvis sine dolo quis quaedam post litem contestatam possidere desierit, tamen damnatur, nisi restituat, quae apud ipsum extant.

XII. Paul. Et qui aliquem in libertatem suamve potestatem vindicare vult, ad exhibendum actionem habet.

*) Sic lego. Fabr. ἐνεπόδισεν. v) Inde ab ἐνθα ἐστὶ τὸ πρῶγμα cap. 11. est in Syn. p. 169. w) Legendum φέρεσθαι. Fabr. φέρειν. Syn. φέρεται. x) Syn. inserit καὶ. y) Verba εἰ δὲ παρατεθῇ — τρέφει desunt in Syn. z) ὁ νομεύς deest in Syn. a) Syn. ἐγένετο. b) Syn. inserit δέ. c) μὴ deest in Syn. Leuncl. in marg. ἀποκαθιστῶν. d) Pr. §. 1. cap. 12. sunt in Syn. p. 169.

Ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐὰν πολλάκις κινῆται ἡ παραστατικὴ ἀγωγή, χωρὰ τῆ παραγραφῆς, οὐ μὴν ἐξ ἑτέρας· τυχὸν γὰρ ὡς δεσπότης, ἢ ὡς κλαπεῖς, ἢ ὡς ἔχων ἐπιλογὴν ἐκίνησα, καὶ ἐξεβλήθη ὡς μὴ δεσπότης, καὶ μετὰ τὸ κριθῆναι τὸ πρῶγμα νέαν ἐπὶ τῷ αὐτῷ δεσποτείαν ἐκτησάμην, ἢ ἐπιλογὴ ἑτέρα ἐληγαυεύθη μοι, ἢ κλοπὴν ἑτέραν ὑπέστην παρ' αὐτοῦ.

Ὁ ἐν εἰδήσει ποιήσας ἐκ τῶν ξυῶν ἐλαιῶν, ἢ σταφυλῶν, ἢ ξυῶν, οἶνον, ἐλαιον, ἢ ἐσθῆτα, ἐνάγεται τῆ παραστατικῇ ἀγωγῇ· ἐμὸν γὰρ ἐστὶ τὸ ἐκ τῶν ξυῶν γινόμενον.

Εἰ^{ε)} καὶ χωρὶς δόλου καὶ ἀμελείας ἀποθάνῃ μετὰ προκάταρξιν ὁ δοῦλος, ἐσθ' ὅτε καταδικάζεται ὁ ἐναγόμενος εἰς ὃ διέφερε¹⁾ τῷ ἐνάγοντι, μὴ ἐμποδίσαι αὐτὸν ἐν τῇ προκατάρξει παραστῆσαι^{β)}· καὶ μάλιστα εἰ μὴ ἀπέθνησκεν, εἶγε παρέστη.

Ὁ κληρονόμος οὐχ ὡς κληρονόμος, ἀλλ' ὡς ἰδίῳ ὀνόματι ἐνάγεται, εἴπερ γέγονεν ἐκ τοῦ δόλου τοῦ νομείως ἢ κληρονομία πλουσιωτέρα· τυχὸν γὰρ ἔλαβε τὸ τίμημα τῆς πράγματος.

Ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας] Τυχὸν κατεκρίθη, καὶ πάλιν κινῶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ παραγράφεται με ὁ ἀντιδικός. [Sch. k. II. 243.]

εἰ μὴ ἀπέθνησκεν] Τυχὸν ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐπήγαγεν αὐτὸν ὁ νομείως, σεισμός γέγονε, καὶ συνεχώσθη, ἢ ἄλλος κίνδυνος· οὐκ ἂν δὲ ἐκινδύνευσεν, εἶγε ὑπέρθεσις οὐ προέβη. [Sch. l. II. 243.]

γ'. Γαι. Ὁ κατέχων ἐλεύθερον ἄνθρωπον οὐκ ἐνάγεται τῆ ἀποκαταστατικῇ ἀγωγῇ, ἀλλ' ἰντερδικτῶ· ἢ γὰρ ἀποκαταστατικὴ ἀγωγή ἀρμόζει, ᾧ τινι χρηματικῶς διαφέρει.

ιδ'. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ γινώσκων, μὴ γίνεσθαι αὐτοῦ τὰ παρὰ τῆς γαμετῆς αὐτοῦ δωρηθέντα νομίματα, παράσχη αὐτὰ εἰς ἀγοράσιαν, ἐνάγεται τῆ ἀποκαταστατικῇ ἀγωγῇ, ὡς δόλῳ πανσάμενος νέμεσθαι.

ιε'. Ἐὰν ἐστὶν ἐν τῷ ἀγρῷ σου θησαυρός μου, καὶ μὴ μετεκίνησας αὐτόν, οὐτε τῆ περὶ κλοπῆς, οὐτε τῆ ἀποκαταστατικῇ ἀγωγῇ ἐνάγη, ὡς μήτε νευόμενος, μήτε δόλῳ πανσάμενος· ὁμνῶντι δὲ μοι τὸν τῆς συνοφάντιας, καὶ ἀσφαλιζομένῳ τὴν περὶ τοῦ μὴ βλάψαι ἀσφάλειαν, δίδοται παραγγελία καὶ ἀγωγή εἰς τὸ ἀρῶσαι καὶ λαβεῖν αὐτόν· εἰ δὲ ἔλειψας αὐτόν, ἀρμόζει μοι καὶ ἡ περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλοῦν ἀγωγή.

ις'. Παῦλ. Ἐφ' οἷς μὲν ὁ δοῦλός μου κατέχει, ἐνάγομαι καὶ ἰδίῳ ὀνόματι τῆ ἀποκαταστατικῇ ἀγωγῇ· ἐφ' οἷς δὲ χωρὶς εἰδήσεώς μου κατὰ δόλον ἐπαύσατο νέμεσθαι, οὐτε τῆ περὶ κλοπῆς, οὐτε τῆ περὶ δόλου ἐνάγομαι.

ιζ'. Οὐλπ. Ὁ τὸν δοῦλον χωλανθέντα ἢ τυφλωθέντα παραστήσας ἐλευθεροῦται τῆς ἀποκαταστατικῆς ἀγωγῆς· οὐτε γὰρ διὰ τοῦ γενομένου ἐμποδίζεται ἢ πρωτότυπος ἀγωγή· περὶ δὲ τῆς ζημίας ἀρμόζει ἢ ἐξ ὁμολογίας εἰς τὸ ἀπλοῦν, ἢ ἐξ ἀρνήσεως δὲ εἰς τὸ διπλοῦν ἀγωγή.

ιη'. Καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν τὸ χρῆμα καλῶς ὁ δανειστής ἀπαιτεῖ τὰ τοῦ χρέους ἄκρα δικαιώματα κατεχόμενα παρ' ἑτέρου πλην τοῦ χρεώστου.

Si ex eadem causa¹⁾ saepius ad exhibendum L. 12. §. 2. agatur, locus est exceptioni, non etiam si ex alia: D. X. 4. fortasse enim tanquam dominus, vel furtum passus, vel optionem habens egi et repulsus sum, tanquam non dominus, ac post rem iudicatam eiusdem rei dominium ex nova causa acquisivi, aut alterius optio legata mihi est, aut ab eo aliud furtum passus sum.

Qui sciens ex olivis meis, vel uvis, vel lana, §. 3. vinum, oleum, vel vestimenta fecerit, ad exhibendum convenitur: nam meum est, quod ex rebus meis fit.

Quamvis sine dolo et culpa servus post litem §. 4. contestatam decesserit, tamen interdum reus tanti damnatur, quanti actoris interfuit, per eum non esse factum, quominus litis contestatae tempore servus exhiberetur: maxime, si mortuus non fuisset²⁾, si tunc exhibitus fuisset.

Heres non quasi heres, sed quasi suo nomine §. 5. convenitur, si ex dolo possessoris hereditas locupletior facta sit: fortasse enim rei pretium consecutus est.

1) si ex eadem causa] Fortasse condemnatus eram, et rursus ex eadem causa ago, et adversarius submovet me exceptione.

2) si mortuus non fuisset] Fortasse locus, in quem possessor servum induxit, terrae motu concussus, et servus ruina oppressus est, aut alius casus accidit: in periculum autem non incidisset, si mora facta non fuisset.

XIII. Gaius. Qui liberum hominem detinet, actione L. 13. ad exhibendum non convenitur, sed interdico: nam D. eod. actio ad exhibendum competit ei, cuius pecuniariter interest.

XIV. Si maritus sciens, nummos ab uxore donatos suos factos non esse, eos in emtionem dedit, L. 14. actione ad exhibendum convenitur, quasi dolo desierit possidere. D. eod.

XV. Si thesaurus meus in fundo tuo sit, neque L. 15. eum loco moveris, neque furti, neque ad exhibendum D. eod. actione teneris, quia neque possideas, neque dolo desieris possidere. Iuranti autem mihi de calumnia et caventi damni infecti datur interdictum et actio, ut effodiam eum et tollam. Quodsi subripueris eum, furti in duplum actio mihi competit.

XVI. Paul. De his, quae servus meus detinet, ad L. 16. exhibendum etiam meo nomine mecum agitur. De D. eod. his vero, quae citra scientiam meam dolo desit possidere, neque furti, neque doli actione convenior.

XVII. Ulp. Qui servum debilitatum vel eluscatum L. 17. exhibuit, liberatur actione ad exhibendum: neque D. eod. enim eo facto directa actio impeditur. De damno autem actio legis Aquiliae ex confessione in simplicum, ex infitiatione autem in duplum competit.

XVIII. Etiam post solutam pecuniam recte creditor petit instrumenta debiti inania facta, quae ab L. 18. alio, quam a debitore, detinentur. D. eod.

e) §. 4. est in Syn. p. 169. f) Syn. διαφέρεται. g) Syn. ἀπαντῆσαι. Leuncl. in marg. παραστήσαι. Basil. T. II.

- L. 19. D. X. 4. ιθ'.^{h)} Παῦλ. Τὸ εἰρημένον, ὅτι πᾶς, ᾧ τινι διαφέρει, κινεῖ τὴν ἀποκαταστατικὴν¹⁾ ἀγωγὴν, οὐ πρὸς τὰ ῥήματα τοῦ νόμου δεῖ νοεῖν, ἀλλὰ τὴν ἔννοιαν· οὔτε γὰρ ἐκ τούτου δύναται με ὁ ἀντίδικός μου ἀναγκάζειν^{k)} προσφέρειν^{l)} τὰ ὠφελούντα αὐτὸν δικαίωματά μου· οὔτε παιδευτὴς τὰ βιβλία μου, ἐφ' ᾧ διὰ τῆς ἀναγνώσεως αὐτὸν^{m)} ὠφελήθηται.
- L. 20. D. eod. κ'. Οὐλπ. Τῶν δούλων πλημμελησάντων, παραστατικὴ ἀγωγὴ κινεῖται πρὸς τὸ βασανιζομένους αὐτοῦς ἐξεπιεῖν τοὺς συνίστορας.
- L. 1. C. III. 42. κα'. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ πωλήσῃ τὴν δούλην τῆς γαμετῆς, δύναται ὁ ταύτης υἱὸς κληρονομίᾳς τὴν μητέρα, φαινομένης μὲν αὐτῆς τῆς δούλης, κινεῖν ἀγωγὴν τὴν ἀπαιτούσαν τὸ ἴδιον πράγμα· κρυπτομένης δέ, τὴν περὶ ἀποκρυβέντος πράγματος παραστατικὴν.
- ἐὰν ὁ ἀνὴρ] Μὴ θεματικῶς προικμαίαν εἶναι τὴν θεράπαιον, ἐπειδὴ δύναται αὐτὴν ἐκποιεῖν ὁ ἀνὴρ. ἑτέρου δὲ λόγου, οἱ ἐὰν ἄπορος εἴρεθῇ, δύναται ἢ γυνὴ κεχορηγητὴν περὶ δεσποτικῆς ἀγωγῆςⁿ⁾ κατὰ τὴν νεαρὰν διάταξιν ἐδικῆσαι τὴν θεράπαιον. [Sch. m. II. 243.]
- L. 2. C. eod. κβ'. Δούλος ἁμαρτήσας καὶ κρυπτόμενος παρὰ τοῦ δεσπότου, διὰ τῆς παραστατικῆς ἀγωγῆς παρίσταται εἰς ἐξέτασιν.
- L. 3. C. eod. κγ'. Κἂν ἐνάχθῃ τις τῇ παραστατικῇ ἀγωγῇ καὶ ἀπολυθῇ, ὕστερον δὲ νευμηθεῖς τὸ πρᾶγμα καὶ κρυπτῶν αὐτὸ ἐνάγεται, καὶ οὐ δύναται ἐκεῖνος ἀντιπιδέναι τὴν ἐκ τῆς πρώτης ἀπολύσεως παραγραφὴν.
- L. 4. C. eod. κδ'. ο). Τῆς παραστατικῆς ἀγωγῆς περὶ συμβολαίων κινουμένης, χώρα τῷ ἐνδίκῳ ὄρω.
- L. 5. C. eod. κε'. ρ). Καὶ κατὰ τοῦ νεμομένου κινεῖται, καὶ κατὰ τοῦ δόλω πωσαμένου τῆς νομῆς.
- L. 6. C. eod. κς'. Εἴ τις τὰ διαφέροντά σοι δικαίωματα κατέχει, εἰ μὲν βούλει κινεῖν ἐγκλημα κατ' αὐτοῦ, ἐγγραφόμενος ἀναγκασθῆσθαι συστήσαι τὴν κατηγορίαν. εἰ δὲ μόνην τὴν παραστατικὴν αὐτῶν ἀγωγὴν βούλει κινεῖν, καὶ τοῦτο αἰτήσον.
- L. 7. C. eod. κζ'. Πᾶς ἔχων ἐνχέριον τοῦ ἀποκαταστήσαι τὸ ἀλλότριον, καὶ δόλον ἢ ἀμέλειαν ἁμαρτάνων εἰς τὸ μὴ παραγαγεῖν τὸ πρᾶγμα, καταδικάζεται τῇ ἀποκαταστατικῇ ἀγωγῇ. ὁ δὲ χεῖρον γενόμενος τὸ πρᾶγμα παριστῶν, εἰ καὶ παραστατικὴ οὐκέτι κινεῖται, ἱμφάκτουμ^{q)} ἀγωγῇ κατέχεται.
- L. 8. C. eod. κη'. Εἰ μὲν τὰ πράγματα ἔχρησεν, ἤτοι παρέθην ἐκεῖνος, οὐ ἐν ταῖς δεήσεσιν ἐμνημόνευσας, ἔξεις κατὰ τοῦ ἔχοντος τὰ διαφέροντά σοι πράγματα, τὴν παραστατικὴν αὐτῶν ἀγωγὴν, ἢ φαινομένων αὐτῶν, τὴν ἐδικιοῦσαν αὐτά. εἰ μὲντοι γε ὁ τὰ ἴδια παραθέμενος συνεφώνησεν, ὥστε σοι αὐτὰ ἀποδοθῆναι, εἰ μὲν ἐκληρονόμησας τὸν παραθέμενον, δύνασαι δικαίω κληρονομίας ταῦτα ἀπαιτεῖν. εἰ δὲ μήτε κατὰ τὸ πολιτικόν, μήτε κατὰ τὸν πραιτωρα, αὐτὸν ἐκληρονόμησας, οὐδεμίαν ἀγωγὴν ἔξεις κατ' αὐτοῦ, καθ' οὗ ἐδεήθης, ἀπὸ τῶν τοιοῦτων συμφώνων.

μήτε κατὰ τὸ πολιτικόν] Πολιτικῶς λέγεται τις κληρονομία, ὅταν ἀπὸ διαθήκης ὑπεισέλθῃ τὴν κληρονομίαν πραιτωρῶς δέ, ὅταν ἐξ ἀδιαθέτου ταύτην ὑπεισέλθῃ. [Sch. n. II. 243.]

XIX. Paul. Quod dictum est, actionem ad exhibendum competere cuique, cuius intersit, non secundum verba legis intelligendum est, sed secundum mentem eius: neque enim ex eo adversarius me cogere potest, ut instrumenta mea ipsi utilia proferam: neque doctor, ut libros meos sibi exhibeam, ut lectio eorum ipsi prosit.

XX. Ulp. Cum servi deliquerint, ad exhibendum agitur, ut tormentis subiecti conscios suos indicent.

XXI. Si maritus¹⁾ ancillam uxoris vendiderit, filius eius, qui matri heres extitit, si quidem ipsa ancilla praesens sit, vindicare eam potest: si vero occultetur, ad exhibendum agat.

1) si maritus] Ne ponas, ancillam dotalem esse, quoniam maritus eam alienare potest. Alius autem rationis est, si maritus solvendo non sit, secundum novellam constitutionem mulierem vindicare ancillam posse.

XXII. Servus, qui delictum commisit et a domino celatur, per ad exhibendum actionem producit ad quaestionem habendam.

XXIII. Licet quis ad exhibendum actione contentus et absolutus sit, tamen, si rem postea possideat eamque occultet, convenitur, nec potest obicere exceptionem a priori absolute desumptam.

XXIV. Actione ad exhibendum de instrumentis instituta, iuriiurando in litem locus est.

XXV. Instituitur tam adversus possidentem, quam adversus eum, qui dolo desiit possidere.

XXVI. Si quis instrumenta ad te pertinentia tenet, si quidem crimen velis adversus eum intendere, edita inscriptione accusationem instituere cogeris. Si vero ad exhibenda tantum ea agere velis, hoc quoque postula.

XXVII. Quicumque rei alienae restituendae facultatem habet, et dolum vel culpam committit, quo res non exhibeatur, damnatur actione ad exhibendum. Qui vero rem deteriore redditam exhibet, quamvis ad exhibendum non amplius conveniatur, in factum actione tenetur.

XXVIII. Si res tuas commodavit aut deposuit is, cuius precibus meministi, adversus eum, qui res ad te pertinentes tenet, actionem ad exhibendum habebis, vel si res appareant, vindicationem. Si tamen is, qui res suas deposuit, pactus sit, ut eae tibi restituantur, si quidem ei, qui deposuit, heres extitisti, iure hereditario eas petere potes. Si vero nec civili iure¹⁾, nec praetorio ei heres extitisti, nullam actionem²⁾ adversus eum, contra quem supplicas, ex eiusmodi pactis habes.

1) nec civili iure] Civili iure quis heres existere dicitur, cum ex testamento hereditatem adiit: praetorio autem, cum ab intestato eam adiit.

h) Cap. 19. est in Syn. p. 97. et inde a verbis οὔτε ἀντίδικος apud Harm. I. 2. 14. i) Leucl. in marg. Syn. παραστατικῆν. k) Harm. οὔτε ἀντίδικός μου δύναται με ἀναγκάζειν. l) Harm. προσφέρειν. m) Harm. αὐτῶν. n) Ita Fabr. Sed videtur legendum τῇ — ἀγωγῇ. o) Cap. 24. est in Syn. p. 97. p) Cap. 25. est in Syn. ibid. iunctum capiti praecedenti. q) Sic lego. Fabr. ἱμφάκτω.

οὐδ' ἐμίαν ἀγωγὴν] Διὰ τὸν κἀνονα τὸν λέγοντα, δι' ἄλλοτριῶν προσώπων ἀγωγή τινι οὐ προσπορίζεται. [Sch. o. II. 243.]

κθ'. γ) Ὁ χρεώστης καταβαλὼν, ἄπερ ἐποφείλει, κινεῖ τὴν ἀποκαταστατικὴν ἀγωγὴν, ἀπαιτῶν καὶ τὸ χειρόγραφον αὐτῷ ἀναδοθῆναι, καὶ τὰ ἄλλα δικαιώματα τὰ ἀνήκοντα τῷ συναλλάγματι.

2) nullam actionem] Propter regulam, quae dicit: Per extraneam personam actio acquiritur nemini.

XXIX. Debitor, qui solvit, quae debet, ad exhibendum actionem habet, postulans, tam chirographum sibi reddi, quam reliqua instrumenta ad contractum pertinentia. L. 9. C. III. 42.

Τ Ω Ν Β Α Σ Ι Λ Ι Κ Ω Ν

BIBΛΙΟΝ ΕΚΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ

BASILICORUM

LIBER XVI.

ΤΙΤΛΟΣ Α΄.

Περὶ χρήσεως καρπῶν.

α'. α) Παῦλ. Χρήσις καρπῶν ἐστὶ δίκαιον τοῦ κεχρησθῆναι πράγμασιν ἄλλοτριῶν, καὶ καρπίζεσθαι αὐτά, φυλακτομένης τῆς τοῦ πράγματος ὑποστάσεως.

περὶ χρήσεως καρπῶν] Μετὰ τὰς ἐπὶ τῶν σωματικῶν πραγμάτων ἐν ἡμῖν, εἰκότως καὶ περὶ τῶν ἐπὶ ἀσωμάτοις πράγμασι κινουμένων ἐν ἡμῖν ὁ νομοθέτης διαλαμβάνειν ἐπαγγέλλεται· οἷον ἐπὶ τοῦ οὐσοῦφρουκτου καὶ ταῖς ἄλλαις δουλείαις. καὶ τῶν τὸν περὶ οὐσοῦφρουκτου παρατίθεται λόγον. ἔστι δὲ οὐσοῦφρουκτος δίκαιον τι τοῦ κεχρησθῆναι τοῖς ἄλλοτριῶν πράγμασι, καὶ τούτων ἀπολαύειν, τῆς τῶν πραγμάτων οὐσίας τε καὶ ὑποστάσεως φυλακτομένης· ἐστὶ γὰρ οὐσοῦφρουκτος δίκαιον τι ἐν σωματικῷ γνωρίζομένου πράγματος, τοῦ δὲ σωματικοῦ πράγματος, ἐφ' ᾧ συστασιν ἔχει ὁ οὐσοῦφρουκτος, ἀντιφρουμένου, ἀνάγκη καὶ αὐτὸν ἀπόλλυσθαι τὸν οὐσοῦφρουκτον. [Sch. a. II. 262. sq.]

β'. Κελο. Ἔστι γὰρ χρήσις τῶν καρπῶν δίκαιον ἐν σώματι, οὐδ' ἅτις φθειρομένου συμφθίρειται.

γ'. Γαι. Ἡ χρήσις τῶν καρπῶν πάντων τῶν ἀγρῶν διὰ ληγάτων συνίσταται· καὶ δοκεῖ δίδόναι ὁ κληρονόμος εἰσάγων εἰς τὸν ἀγρὸν τὸν ληγατάριον, καὶ ἀνεχόμενος αὐτὸν κεχρησθῆναι καὶ καρπίζεσθαι.

Συνίσταται καὶ συμφώνοις καὶ ἐπερωτήσεσιν, οὐ μόνον ἐν ἀγροῖς καὶ οἰκῆμασιν, ἀλλὰ καὶ δούλοις καὶ ὑποζυγίοις καὶ λοιποῖς πράγμασι.

Φθίρειται δὲ δήλοις τρόποις καὶ ὑποστρέφει πρὸς τὴν δεσποτείαν. τοῖς αὐτοῖς τρόποις καὶ συνίσταται καὶ φθίρειται ἢ χρήσις τῶν καρπῶν, καὶ ἢ χρήσις μόνη.

δ'. Παῦλ. Ἐν πολλοῖς θεύμασι μέρος ἐστὶν ἢ χρήσις τῶν καρπῶν τῆς δεσποτείας.

μέρος — τῆς δεσποτείας] Οὐσοῦφρουκτος μέρος δεσποτείας νομίζεται· καὶ τοῦτο ἐντεῦθεν δείκνυται τε καὶ δηλοῦται, οἷον ὡς περὶ ἢ δεσποτεία καὶ πούρωσ καὶ ὑπὸ ἡμέραν δύναται δίδεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ οὐσοῦφρουκτος δύναται καὶ πούρωσ, καὶ ἐπὶ φανεραῖς ἡμέραις συνίστασθαι.

r) Cap. 29. est in Syn. p. 169. a) Cap. 1. totidem verbis est in Syn. p. 170.

TITULUS I.

De usufructu 1).

I. Paul. Ususfructus est ius alienis rebus utendi et fruendi, salva rei substantia. L. 1. D. VII. 1.

I) de usufructu] Post vindicationes rerum corporalium, merito Iureconsultus etiam de vindicationibus rerum incorporalium dicturum se pollicetur: utputa de usufructu et ceteris servitutibus. Interim autem verba facit de usufructu. Est autem usufructus ius quoddam utendi fruendi rebus alienis, salva rerum substantia et natura: est enim usufructus ius quoddam in re, quae in corpore consistit. Re autem corporali, in qua constitutus est usufructus, sublata, et ipsum usufructum interire necesse est.

II. Cels. Est enim usufructus ius in corpore, quo perempto et ipse perimitur. L. 2. D. eod.

III. Gai. Omnium praediorum usufructus per legatum constituitur: eumque heres dare videtur, si inducat in fundum legatarium, et eum patiat uti frui. L. 3. pr. D. eod.

Constituitur et pactionibus et stipulationibus, non solum in fundis et aedibus, verum etiam in servis et iumentis, ceterisque rebus. §. 1.

Extinguitur autem certis modis et revertitur ad proprietatem. Eisdem modis et constituitur et finitur usufructus, et nudus usus. §. 2. 3.

IV. Paul. In multis casibus usufructus est pars domini 1). L. 4. D. eod.

I) pars domini] Ususfructus pars domini esse creditur: idque ex eo patet et constat, quod quemadmodum dominium pure vel ex die transferri potest, eodem modo et usufructus pure et ex die certo constitui potest. Dixi autem, in multis, non in omnibus casibus

εἶρηται δέ μοι ἐπὶ πολλῶν, καὶ οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν θεμάτων, δεσποτεῖαν μιμῆσθαι τὸν οὐσοῦφρουκτον, ἐπειδὴ προσκαιρος μὲν οὐκ ἔργεται δεσποτεῖα· οὐσοῦφρουκτος δὲ καὶ ἐπὶ φανεροῦ συνίσταται χρόνου, ὡς Ἀφρικανὸς ἐν τῷ λζ'. διγ. τοῦ παρόντος φησίν. καὶ ὁ μὲν οὐσοῦφρουκτος τελευτῶντος τοῦ οὐσοῦφρουκτου ἀβέννησθαι πέφικεν, οὐκέτι δὲ ἡ προπριετίας, δηλοῦ τοῦτο καὶ τὸ τῆς προσανξήσεως δίκαιον, ὡς ἔστι μαθεῖν ἐν τῷ λγ'. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. εἰκότως οὖν ὁ Παῦλος οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν θεμάτων, ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν μέρος εἶναι δεσποτείας, ἧτοι μιμῆσθαι δεσποτεῖαν εἶπε τὸν οὐσοῦφρουκτον. [Sch. b. II. 263.]

Τοῦτο λέγει, ὅτι οἱ καρποὶ τῆς δεσποτείας ἔπονται· οἷον ὅτε μετὰ τρία ἔτη τῆς τελευτῆς τοῦ διαθεμένου ὠρίσθη ὁ τῆν χρῆσιν ληγατεύει λαβεῖν αὐτήν· ὥστε οἱ τῶν τριῶν χρόνων καρποὶ τῆς δεσποτείας ἔπονται. [Sch. b. II. 263.]

L. 5. ε'. β) Παπιναν. Ἐκ μέρους ἡ χρῆσις τῶν καρπῶν^{ο)}
D. VII. I. ἀδιαίρετως καὶ διηρημένως συνίσταται, καὶ τῷ χρόνῳ φθείρεται, καὶ μειοῦται διὰ τοῦ Φαλκιδίου, καὶ τοῦ ἐναγομένου τελευτῶντος ἡ ἀγωγή τῆς χρῆσεως τῶν καρπῶν διαίρεται εἰς τοὺς κληρονόμους. καὶ τοῦ ἐνδὸς τῶν κοινῶν διεκδικούντος τὴν ἐκ τοῦ κοινῶ ἀγροῦ χρεωστούμενην χρῆσιν τῶν καρπῶν, ἡ ἀποκατάστασις πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ γίνεται.

ἀδιαίρετως καὶ διηρημένως συνίσταται] Οὗ γὰρ ἔστιν, ὡς ἐπὶ τῶν δουλειῶν, ἀδιαίρετος, ὡς βιβ. λγ. τιτ. β. διγ. α'.

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἐπὶ δὲ τῶν δουλειῶν ἡ ψῆφος ὑπὲρ τοῦ ἀγροῦ λέγεται, καὶ ὁ δαπανήσας ἀναγκάως καὶ δεδωκυμμένως ἔχει τὴν γεωτοροῦν γεωτοροῦν, ὡς βιβ. γ. τιτ. ε. διγ. λ. ἐν τῷ τέλει. ἀνάγνωθι βιβ. η'. τιτ. ε. διγ. δ. [Sch. c. II. 263.]

τῷ χρόνῳ φθείρεται] Τοῦ Ἀνωνύμου. Μεταξὺ μὲν παρόντος δεκαετίας, μεταξὺ δὲ ἀπόντος εἰκοσαετίας, ὡς βιβ. γ. τοῦ κώδικος τιτ. λδ'. διατ. ιγ'. [Sch. d. II. 263.]

μειοῦται διὰ τοῦ Φαλκιδίου] Ὁσπερ ἡ δεδωκυμένη πᾶσα οὐσία ληγάτοις μειοῦται τῷ Φαλκιδίῳ· οὕτως καὶ ὁ ληγατεύει μειοῦται οὐσοῦφρουκτος, καὶ λαμβάνει ὁ κληρονόμος ἐκ τούτου τὸ τρίτον. [Sch. e. II. 263.]

L. 6. pr. ε'. Αἰγατεύεται χρῆσις καρπῶν, καὶ ψιλῆ δεσπο-
D. eod. τεῖα. καὶ μένει παρὰ τῷ κληρονόμῳ ἡ χρῆσις τῶν καρπῶν.

§. 1. Καὶ ἐν τῷ διαίρετικῷ τῶν τῆς φαιμιλίας κληρονομιαίων καὶ τῶν ἐπικόινων πραγμάτων δικαστηρίῳ συνίσταται, τοῦ δικαστοῦ προσκρούοντος τῷ ἐν τὴν δεσποτεῖαν, καὶ τῷ ἄλλῳ τὴν χρῆσιν τῶν καρπῶν.

§. 2. Καὶ δι' ἡμῶν αὐτῶν καὶ δι' τῶν ὑπέξουσιών ἡμῶν κτώμεθα χρῆσιν καρπῶν.

§. 3. Ἀνατὸν δούλου γραφομένου κληρονόμου, ψιλῆν ληγατεύεσθαι τὴν δεσποτεῖαν.

ληγατεύεται χρῆσις καρπῶν] Κατὰ πολλοὺς καὶ διαφοροὺς ὁ οὐσοῦφρουκτος συνίσταται τρόπος· οἷον εἰ πρόωτος οὐσοῦφρουκτὸν τινὲν ἐληγάτευσεν· εὐρίσκειται γὰρ ὁ μὲν ληγατέριος ἔχων τὸν οὐσοῦφρουκτον, ὁ δὲ κληρονόμος τὴν προπριεσίαν. εἰ δὲ καὶ τὸ ἐναντίον δεσπότης τις ἐληγάτευσεν τὸν ἄλλον δεδούκῳ οὐσοῦφρουκτῷ, τούτῳ ὑπέξουσιόν καὶ παρακατεχομένου τοῦ οὐσοῦφρουκτου, πάλιν οὐσοῦφρουκτος συνίσταται· καὶ εὐρίσκειται ὁ μὲν κληρονόμος οὐσοῦφρουκτουαριος, ὁ δὲ ληγατέριος προπριετίας. συνίσταται δὲ πρὸς τοῦτοις οὐσοῦφρουκτος καὶ διὰ τοῦ φαιμιλίας ἐπίσκοπῶνδαι, καὶ τοῦ κοινῶν διβιδούνδῳ· δύναται γὰρ ὁ δικαστὴς τῶν ἐπικόινων πραγμάτων, τῷ μὲν τὴν προπριεσίαν, τῷ δὲ τὸν οὐσοῦφρουκτον προσκρούσει. [Sch. f. II. 263. sq.]

διὰ τῶν ὑπέξουσιών ἡμῶν] Ἰουλιανὸς ἠρώτησεν. ἄρα δὲ ὁ διὰ τοῦ οἰκέτου ἢ ὑπέξουσιόν προσπορισθεὶς οὐσοῦφρουκτος τῆς τελευτῆς τοῦ προσποριστοῦ φθείρεται, ἢ

usumfructum imitari dominium, quia dominium ad tempus non recte constituitur: ususfructus autem etiam ad certum tempus constituitur, ut Africanus dig. 37. huius tituli ait. Et ususfructus quidem mortuo usufructuario extingui solet, non etiam proprietas. Hoc ostendit etiam ius accrescendi, ut discere licet dig. 33. huius tituli. Merito igitur Paulus dixit, non in omnibus casibus, sed in multis usumfructum partem esse domini, id est, usumfructum dominium imitari.

Hoc dicit, quia fructus proprietatem sequuntur: ut puta cum is, cui ususfructus legatus est, post triennium a morte testatoris eam accipere iussus est: itaque fructus trium annorum proprietatem sequuntur.

V. Papinian. Ususfructus pro parte indivisa et divisa constituitur¹⁾, et tempore extinguitur²⁾, et per Falcidiam minuitur³⁾, et reo defuncto actio ususfructus inter heredes dividitur. Et uno ex sociis defendente usumfructum, qui ex fundo communi debetur, pro parte eius fit restituito.

1) pro parte indivisa et divisa constituitur] Non enim est individuus, ut servitutes, ut lib. 33. tit. 2. dig. 1.

Enantiophanis. In servitutibus autem sententia pro praedio dicitur, et qui sumtus necessario et probabiliter fecit, habet negotiorum gestorum actionem, ut lib. 3. tit. 5. dig. 30. in fine. Lege lib. 8. tit. 5. dig. 4.

2) tempore extinguitur] Anonymi. Inter praesentes decennio, inter absentes autem vicennio, ut lib. 3. Codicis, tit. 34. const. 13.

3) per Falcidiam minuitur] Sicut hereditas legatis exhausta per Falcidiam minuitur, ita et ususfructus legatus minuitur, et heres ex eo trientem retinet.

VI. Legatur ususfructus¹⁾, et nuda proprietas, et manet apud heredem ususfructus.

Etiam in iudicio familiae erciscundae et communi dividundo constituitur, si iudex alteri proprietatem, alteri usumfructum adiudicet.

Et per nosmet ipsos, et per eos, qui iuri nostro subiecti sunt²⁾, acquirimus usumfructum.

Servo herede instituto, nuda proprietas legari potest.

1) legatur ususfructus] Pluribus et variis modis ususfructus constituitur: ut puta si dominus ususfructum alicui legaverit: nam tunc legatarius ususfructum habet, heres autem proprietatem. Sed et si vice versa dominus fundum legavit deducto et retento usufructu, rursus ususfructus constituitur: et heres quidem invenitur usufructuarius, legatarius autem proprietarius. Praeterea autem ususfructus constituitur et per familiae erciscundae et communi dividundo iudicium: potest enim iudex rerum communium proprietatem uni, alteri vero usumfructum adiudicare.

2) per eos, qui iuri nostro subiecti sunt] Iulianus quaesivit. Numquid ergo ususfructus per servum aut filiumfamilias quaesitus morte eius, qui quae-

δ) Initium cap. 5. usque ad συνίσταται extat et in Sch. f. ad Basil. XII. 2. cap. 32. Fabr. T. II. p. 62. edit. nostrae T. I. p. 816. c) καὶ addit Schol.